

УДК 378 (447):33

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-4\(32\)-537-550](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-4(32)-537-550)

Гораш Катерина Вікторівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри права, професійної та соціально-гуманітарної освіти, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 32316, м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 12, тел.: (03849) 9-12-84, <https://orcid.org/0000-0001-8625-9774>

Боднар Алла Миколаївна кандидат історичних наук, доцент, завідувачка кафедри права, професійної та соціально-гуманітарної освіти, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 32316, м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 12, тел.: (03849) 9-12-84, <https://orcid.org/0000-0001-6725-3625>

ІННОВАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Анотація. У статті на основі теоретичного аналізу наукових і науково-аналітичних джерел обґрунтовано інноваційне освітнє середовище як систему підготовки студентів до навчання та професійного розвитку впродовж життя. Зокрема, доведено доцільність розроблення в закладах вищої освіти стратегії «навчання впродовж життя», концептуальні положення якої визначають і обґрунтовують умови, що забезпечують професійний розвиток науково-педагогічних працівників та ефективність навчання здобувачів вищої освіти з їх орієнтацією на майбутню професію; реалізація стратегії дає змогу сформулювати цілі та завдання інноваційних змін освітнього середовища та розробити систему заходів для мотивації і підготовки студентів до навчання впродовж життя.

Авторами визначено й охарактеризовано ціннісний, соціальний та інформаційно-технологічний компоненти інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти. Визначені компоненти сприяють: 1) формуванню культури інноваційного освітнього середовища на загальнолюдських і національних цінностях, яка забезпечує в університеті атмосферу комфорту, творчості та безпеки і мотивує студентів і науково-педагогічних працівників до розвитку й навчання; 2) розумінню майбутніми фахівцями необхідності постійно навчатись і підвищувати професійну компетентність, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці та успішним в житті; 3) мотивують здобувачів вищої освіти бути соціально активними та інноваторами – учасниками змін освітнього середовища університету, брати участь в навчальних дослідженнях та інноваційних проєктах; 4) сприйманню студентами на

позитивних прикладах викладачів навчання як необхідного етапу входження у професію.

Дослідження структури і змісту освітнього середовища закладу вищої освіти продовжуються; результати проведеного дослідження є вкладом у вирішення проблеми створення інноваційного освітнього середовища як системи підготовки студентів до навчання впродовж життя.

Ключові слова: інноваційне освітнє середовище, стратегія навчання впродовж життя, ціннісний компонент, соціальний компонент, інформаційно-технологічний компонент.

Horash Kateryna Viktorivna Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), associate professor, Associate Professor of the Department of Law, Professional and Social-Humanitarian Education, Higher Educational Institution "Podillia State University", 32316, Shevchenko St., 12, Kamianets-Podilskyi, tel.: (03849) 9-12-84, <https://orcid.org/0000-0001-8625-9774>

Bodnar Alla Mykolaivna, Candidate of Historical Sciences, associate professor, head of the Department of Law, Professional and Social-Humanitarian Education, Higher Educational Institution "Podillia State University", 32316, Shevchenko St., 12, Kamianets-Podilskyi, tel.: (03849) 9-12-84, <https://orcid.org/0000-0001-6725-3625>

INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION AS A SYSTEM OF PREPARING STUDENTS FOR LIFELONG LEARNING

Abstract. The article, based on the theoretical analysis of scientific and scientific-analytical sources, substantiates the innovative educational environment as a system of preparing students for study and professional development throughout life. In particular, the expediency of developing a "lifelong learning" strategy in higher education institutions has been proven, the conceptual provisions of which define and justify the conditions that ensure the professional development of scientific and pedagogical workers and the effectiveness of training of higher education students with their orientation to the future profession; the implementation of the strategy makes it possible to formulate the goals and objectives of innovative changes in the educational environment and to develop a system of measures to motivate and prepare students for lifelong learning.

The authors defined and characterized the valuable, social, and information-technological components of the innovative educational environment of the higher education institution. The identified components contribute to: 1) the formation of a culture of innovative educational environment based on universal and national values, which provides an atmosphere of comfort, creativity and safety in the

university and motivates students and scientific and pedagogical workers to develop and study; 2) understanding by future specialists of the need to constantly learn and improve professional competence in order to be competitive in the labor market and successful in life; 3) motivate students of higher education to be socially active and innovators participants in changes in the educational environment of the university, to participate in educational research and innovative projects; 4) on the positive examples of teachers, the students' perception of education as a necessary stage of entry into the profession.

Studies of the structure and content of the educational environment of the institution of higher education continue; the results of the conducted research are a contribution to solving the problem of creating an innovative educational environment as a system of preparing students for lifelong learning.

Keywords: innovative educational environment, lifelong learning strategy, value component, social component, information technology component.

Постановка проблеми. У відповідь на сучасні світові виклики, глобалізаційні й інтеграційні процеси держави з розвинутою економікою змінюють освітні системи, щоб забезпечити підготовку випускників закладів вищої освіти до професійного розвитку протягом усього життя або до опанування ними нових професій. Сучасні реформи вищої освіти України зумовлені реаліями та націлені на формування людського капіталу держави, здатного забезпечити збереження української економіки в умовах воєнного стану та її швидке відновлення й розвиток у поствоєнний період. Важливу роль вищої освіти та необхідність освітніх реформ означено в наукових дослідженнях розвитку української економіки та аналітичних звітах її реального стану, зокрема експертами зазначено, що людський капітал створює внутрішній валовий продукт, який є показником стану економіки [1]. Сьогодні вища освіта має широкий спектр можливостей для успішної професійної підготовки майбутніх фахівців як активного суб'єкта суспільних перетворень і розвитку економіки країни.

Однією з актуальних проблем і завдань вищої освіти України є якісна підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних бути конкурентоспроможними, швидко адаптуватись до умов праці, що змінюються під впливом різних як позитивних, так і негативних чинників і розвиватись професійно та особистісно впродовж життя. Це активізує освітні реформи, інноваційну діяльність закладів вищої освіти та дослідження особливостей і структурних компонентів інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти як системи підготовки студентів до навчання та професійного розвитку впродовж життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати наукових досліджень теоретичних засад і практики освітньої інноватики є актуальними та висвіт-

люються в працях вітчизняних і закордонних вчених. Сутність освітніх інновацій, принципи і закономірності розвитку інноваційних освітніх процесів, зміст та організаційні умови інноваційної діяльності закладів освіти розкрито в працях В. Кременя, О. Пометун, І. Дичківської, Н. Оріоль, М. Давида. Ученими визначено філософську сутність освітньої інноватики як феномену сучасності; описано проблеми і перспективи інноваційної освіти та обґрунтовано інновації як цінності змін і сталого розвитку сучасної системи освіти; технологічні інновації означено як чинник впровадження технологій і суспільних змін, обґрунтовано потребу створення в закладах освіти інноваційного освітнього середовища (створення умов для формування і розвитку в здобувачів вищої освіти загальних і професійних компетентностей людини XXI століття) [2; 8].

Теоретичні засади, сучасні тенденції змін та особливості сучасного освітнього середовища закладу освіти, компоненти його структури, функції та етапи проектування описано в працях Т. Бейтса, І. К. Гораш, С. Трубаčeвої та інших дослідників.

Цінними для дослідження інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти як системи підготовки студентів до навчання впродовж життя є визначені дослідниками:

- характеристики інноваційного освітнього середовища та рекомендації щодо його створення в сучасних закладах освіти [3; 4; 5];
- тенденції функціонування інституційних освітніх середовищ (3);
- технології, що забезпечують освітнє онлайн-середовище [5];
- інструментарій для моніторингу стану освітніх середовищ (для виявлення проблем, перспективних напрямів розвитку, забезпечення позитивної мотивації студентів до навчання тощо) [4];
- ключові чинники, які необхідно враховувати в процесі створення (або часткових змінах) освітнього середовища закладу освіти (індивідуальні особливості студентів, необхідність розроблення моделі єдиного оптимального навчального середовища тощо) [5];
- компоненти ефективного освітнього середовища як системи [5];

Основними компонентами, що забезпечують ефективність освітнього середовища Т. Бейтс визначив та охарактеризував такі, як:

- потреби здобувачів освіти та засоби комунікацій суб'єктів освітнього процесу;
- цілі навчання та виховання;
- види діяльності (яка сприяє навчанню);
- наявні ресурси (підручники, комп'ютерні засоби навчання);
- технології та методи навчання (педагогічна майстерність викладачів);
- справедлива система оцінювання (сприяє мотивації студентів до навчання);
- культура освітнього середовища закладу освіти [5].

Особливістю інноваційного освітнього середовища є креативність суб'єктів освітнього процесу, їх прагнення до продукування та застосування інноваційних ідей, вмотивована інноваційна діяльність, що націлена на забезпечення цікавого й ефективного освітнього процесу.

Концепцією навчання людини протягом усього життя [6] передбачається доступність освіти для людей у будь-якому віці; отримання необхідних професійних знань, умінь та навичок; реалізацію права на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти [7].

У контексті проблеми нашого дослідження цінними є наукові розвідки В. Олійника, О. Маркозової, В. Огнев'юка та інших вчених, які визначили та обґрунтували концептуальні засади, принципи й особливості навчання людини протягом всього життя, теоретичні основи та практику безперервної освіти в закладах вищої освіти України.

Результати вищезазначених досліджень є важливими в дослідженні проблеми підготовки студентів в умовах інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти до навчання впродовж життя.

Мета статті – висвітлення результатів теоретичного дослідження особливостей і компонентів інноваційного освітнього середовища як системи підготовки студентів до навчання протягом життя.

Виклад основного матеріалу. Інноваційне освітнє середовище трактується сучасними дослідниками [8] як комплекс взаємопов'язаних умов, що забезпечують ефективність освітнього процесу і підготовку майбутніх фахівців з інноваційно мисленням. Важливими для нашого дослідження є визначені та обґрунтовані особливості, які характеризують інноваційне освітнє середовище закладу вищої освіти [3; 4], серед яких:

1) Освітні середовища мають динамічне «інноваційне ядро» та характеризуються постійним розвитком своїх компонентів.

Інноваційне ядро (інноваційний центр) закладу вищої освіти – це особливе об'єднання науково-педагогічних працівників і студентів (команда інноваторів), які працюють над розробленням, впровадженням і поширенням ініціатив і стратегій інноваційного розвитку закладу освіти, механізмів упровадження освітніх інновацій в освітній процес, змін освітнього середовища. Інноваційна команда викладачів проводить навчання (семінари, тренінги) та організовує дослідження і розроблення інновацій, які націлені на ефективність міждисциплінарних зв'язків в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Студенти-інноватори беруть активну участь у дослідженнях і поширенні інноваційних змін освітнього середовища закладу освіти (зокрема, внутрішньої культури закладу освіти, збереження традицій та створення комфортного простору для різних видів діяльності (в аудиторіях та поза аудиторіями), зокрема видів творчої діяльності, що пов'язані з майбутньою професією).

Діяльність інноваційної команди університету серед студентів сприяє формуванню універсальних компетентностей (soft skills) і здатностей розв'язувати широке коло професійних проблем і задач шляхом ефективних комунікацій, розвивати у студентів дизайн-мислення, навички дизайн-моделювання, створення прототипів, анімації та фасилітації, управління проектами тощо.

2) Інноваційні заклади вищої освіти є «формуючими організаціями».

Наявність потужного «інноваційного ядра» в закладі вищої освіти забезпечує високий рівень його інноваційного розвитку та статус університету як «формуючої організації», на базі якої досліджуються та розробляються надійні універсальні стратегії проектування і механізми створення інноваційного освітнього середовища в різних закладах освіти; масова підготовка науково-педагогічних працівників до роботи в інноваційному середовищі та управління інноваціями (розроблення й упровадження інноваційних проектів, що націлені на вирішення проблем освітнього середовища кожного закладу освіти).

3) Інноваційне освітнє середовище закладів вищої освіти є відкритою динамічною системою, що має сприяти зростанню соціального та професійного людського капіталу держави.

Заклади вищої освіти є базою фундаментальних і прикладних досліджень, отже – рушійними силами інноваційних змін суспільства і економіки країни. Важливим питанням є визначення й обґрунтування наукових підходів, напрямів досліджень та практична значущість їх результатів. Основними підходами на яких мають ґрунтуватись наукові дослідження в університетах, щоб протистояти викликам, які пов'язані з інтеграцією політичних, соціальних та екологічних проблем в економіку країни є:

- загальнолюдські та національні цінності в основі освітньої діяльності закладів освіти;
- розумне застосування технологій;
- збереження екології;
- зміни освітніх систем, які мають забезпечити підготовку майбутніх фахівців до професійної реалізації та розвитку впродовж життя.

У нашому дослідженні інноваційне освітнє середовище закладу вищої освіти розглядається як система підготовки студентів до навчання протягом життя; це гнучка та відкрита до змін (постійного розвитку) система, що забезпечує взаємозв'язок усіх компонентів освітнього середовища і стратегій, які в ньому реалізуються.

Розроблення та реалізація стратегії «навчання впродовж життя» в закладі вищої освіти це, на нашу думку, майбутнє університетів, які мають забезпечити навчання всіх людей на різних фазах і в різних сферах життя.

Освітнє середовище закладу вищої освіти має заохочувати студентів до розвитку та підтримувати освітній процес в різних локаціях за різними видами та формами діяльності, зокрема навчання із застосуванням інноваційних методик і технологій. В інноваційному освітньому середовищі навчання людини розуміється як конструктивний процес перероблення нової інформації та досвіду людини в професійні знання, компетенції та ідеї (навички продукування й реалізації інноваційних ідей) [3; 8].

Стратегія підготовки студентів до навчання впродовж життя має враховувати особливості, можливості та освітні потреби людини у різні періоди її життя (з раннього дитинства до старості) [9]. У стратегії мають бути чітко визначені й обґрунтовані критерії інноваційного освітнього середовища; описані умови, які забезпечують професійний розвиток науково-педагогічних працівників та ефективність навчання студентів; розвиток у суб'єктів освітнього процесу інноваційності, як однієї з ключових компетентностей людини XXI.

У розробленні стратегії підготовки студентів до навчання впродовж життя важливими є питання:

Які умови в освітньому середовищі сприяють мотивації студентів навчатись і професійно розвиватись?

Які методи навчання застосовують викладачі в освітньому процесі?

Яким підходам надається перевага в процесі змін освітнього середовища закладу вищої освіти?

Як керівництво закладу вищої освіти поінформовано про стан освітнього середовища та сприяє його осучасненню (матеріально-технічна база для забезпечення освітнього процесу, локації для позааудиторної роботи, психологічний клімат)?

Отже, йдеться про потребу постійного моніторингу стану освітнього середовища закладу вищої освіти та уточнення й розроблення критеріїв та інструментарію оцінювання його інноваційності, щоб забезпечити ефективне управління інноваційними змінами. Зміст стратегії має відображати пріоритетні напрями розвитку інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти, серед яких:

- створення умов для рівного доступу до освітніх послуг для усіх бажаючих навчатись за різними формами освіти (неформального навчання, самоосвіти);

- забезпечення можливостей студентів і науково-педагогічних працівників для розвитку загальних і професійних компетентностей (наукові заходи, тренінги, інтегровані навчальні заняття та позааудиторна робота, виховна робота зі студентами, гуртки за інтересами та елективні курси) з фокусом на майбутні професії;

- надання доступу студентам і науково-педагогічним працівникам до якісної інформації (безпечних інформаційних джерел);

- активізація неформального навчання, саморегуляції, розвитку соціальних, професійних, культурних та особистих компетенцій і документування неформально набутих компетенцій;
- науково-методичний супровід навчання студентів та професійної діяльності викладачів (дорадництво);
- організація культурно-просвітницької роботи серед студентської молоді (популяризація навчання як необхідної умови для оволодіння професією, професійного розвитку та забезпечення гідного життя) тощо.

Розроблення та реалізація стратегії «навчання впродовж життя» [9] в закладі вищої освіти розглядається нами як необхідний компонент інноваційного освітнього середовища, яке сприятиме формуванню у студентів позитивного ставлення до навчання та свідомого прийняття освітнього процесу як необхідного етапу входження у світ професії.

Залучення студентів до змін освітнього середовища та організації навчання на базі університетів інших категорій здобувачів вищої освіти (наприклад, літніх людей, учнів і учениць старших класів – підготовчі курси, профорієнтація) це дієвий приклад і демонстрація можливостей для студентів постійно професійно розвиватись або здобувати нові професії на базі закладів вищої освіти.

У дослідженні інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти враховано структурні компоненти, які охарактеризовано в наукових працях [4; 5; 8] та на основі цих результатів досліджень пропонуємо уточнений і доповнений варіант компонентів інноваційного освітнього середовища як системи підготовки студентів до навчання впродовж життя, яка містить: ціннісний, соціальний та інформаційно-технологічний компоненти.

Ціннісний компонент інноваційного освітнього середовища передбачає розвиток його культури, що ґрунтується на принципах академічної свободи; толерантності, чесності та поваги до людей; довіри і відкритості між суб'єктами освітнього процесу. Культура освітнього середовища визначається дослідниками [5] як домінуючі цінності та переконання учасників освітнього процесу, які визначають моделі їх поведінки, засоби і форми спілкування та впливають на якість навчання, безпеку, комфорт і психологічний клімат у закладі вищої освіти.

У кожному освітньому середовищі культура впливає на всі інші компоненти. Формування у здобувачів вищої освіти загальнолюдських і національних цінностей (демократії, національної свідомості, гідності, толерантності тощо) – важлива складова вищої освіти у підготовці студентів як фахівців, активних і відповідальних громадян.

Т. Бейтс наголошує, що на культуру освітнього середовища закладу освіти впливають зовнішні чинники (історія країни, міста, села, національні цінності та народні традиції, стратегічні напрями розвитку тощо) і внутрішні

(цінності кожного конкретного члена адміністрації і викладача, цінності студентів) [5]. Як приклад, дослідник у книзі «Навчання в епоху цифрових технологій» [5] описав власний досвід створення культури онлайн-середовища в закладі вищої освіти, ключовими характеристиками якого він визначив такі, як:

- взаємоповага (між викладачем і студентами, а особливо і студентському колективі);
- відкритість і повага до різних точок зору та думок;
- навчання має бути привабливим і веселим;
- пояснення основних цінностей дисципліни та заохочення до її вивчення;
- чесність і прозорість оцінювання;
- тощо.

Культурні елементи освітнього середовища відображають ціннісну систему викладача, важливо, щоб його усвідомлені переконання та цінності сприяли створенню безпечного і розвивального освітнього середовища та найкраще підтримували студентів у навчанні. Ціннісна система закладу освіти (цінності керівництва, науково-педагогічного колективу, які вони демонструють студентам у комунікаціях), є атмосферою освітнього середовища закладу освіти, що забезпечує основні вимоги: безпеку, комфортні умови для навчання і розвитку тощо.

Наступний компонент інноваційного освітнього середовища – соціальний, сприяє включенню здобувачів вищої освіти в освітній процес в умовах, що змінюються швидко, та вимагають від них, як суб'єктів освітнього процесу, усвідомленої адаптації до змін, спільних злагоджених дій і конструктивних комунікацій між студентами та викладачами та в студентських групах.

Здобувачі вищої освіти при вступі вже мають соціально-культурний досвід (родина, друзі, заклад дошкільної освіти, школа тощо) і власну систему цінностей, і моделі комунікацій в соціумі (норми моралі, поведінки). Освітнє середовище закладу вищої освіти має забезпечити адаптацію молодих людей до нових умов – навчання для опанування професії, входження в доросле життя на засадах самостійного вибору цінностей, видів діяльності, моделей спілкування, побудови партнерських взаємостосунків з викладачами й одногрупниками. В інноваційному освітньому середовищі мають бути локації для творчої й дослідницької роботи студентів в академічних групах і в групах за інтересами (студентські гуртки), які б забезпечили інноваційність навчання та розуміння студентами, що вони є активними членами соціуму і можуть самостійно впливати на зміни (створення нового) освітнього середовища.

Соціалізація молоді в закладах вищої освіти є важливим соціальним процесом, що забезпечує повноправне існування людини в суспільстві та постійне її збагачення соціальним досвідом і соціальними зв'язками, водночас збереженням її суб'єктності [10]. Соціальний складник освітнього середовища закладу вищої освіти – це умови впливу на студента як особистість, яка має

розвиватись особистісно і професійно, оскільки саме професійна діяльність людини забезпечує гідні умови для її життя та розвитку в соціумі.

У кожному сучасному закладі освіти функціонують структурні підрозділи (центри, відділи) з виховної роботи і соціально-культурного розвитку, наукові товариства студентів, молодих вчених, діяльність яких націлена на соціалізацію здобувачів вищої освіти в освітньому середовищі. Важливо, щоб ця діяльність не була формальною і демонструвала студентам найкращі приклади ставлення до професії (професійна діяльність керівників, викладачів, організаторів виховної роботи, навіть – технічного персоналу закладу освіти), виховувала в студентів відданість і прагнення бути успішними в професії та активними в соціумі.

Технологічний прогрес без загальнолюдських цінностей і культури ризикує перетворити людство на покоління фахових маніпуляторів та шахраїв, що не лише суперечить меті освіти, але безумовно веде до прірви» (2). Якщо ми – Українці прагнемо жити в безпечному, комфортному, розвивальному соціумі країни, маємо навчитись самі і навчити студентів (які є майбутнім людським капіталом держави) бути культурними, добросовісними, толерантними, відповідальними і вміти створювати відповідні умови та берегти, захищати загальнолюдські цінності, інтереси громади, природні ресурси і державу.

Інформаційно-технологічний компонент освітнього середовища закладу вищої освіти – це умови доступу до якісної інформації й інформаційних технологій на засадах інформаційної безпеки та інформаційної культури, що орієнтовані на майбутню професію. Зміст реалізації цього компонента передбачає:

- орієнтацію матеріальної бази, дизайну освітнього середовища на потреби здобувачів освіти (дистанційне навчання, позааудиторна робота, дозвілля пов'язане з майбутньою професією);
- ефективне застосування цифрових технологій (соціальних мереж, розвивальних і навчальних ігор, штучного інтелекту), що впливають на процеси викладання та навчання в епоху цифрових технологій [5];
- використання засобів і технологій для комунікацій між суб'єктами освітнього процесу (конструктивне спілкування, розуміння, співпраця);
- забезпечення реалізації цілей освітніх програм (доступ до якісної навчальної інформації та засобів її отримання, навчального обладнання, фондів наукової бібліотеки в університеті та електронних бібліотек світу тощо);
- приклад застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності науково-педагогічних працівників університету;
- інформаційна безпека (ліцензійне програмне забезпечення, безпечний інтернет тощо).

Серед основних змін освітнього середовища сучасних закладів вищої освіти є активне впровадження цифрових технологій і послуг в академічну сферу, що значно полегшує доступ до інформації (знань), пришвидшує інформаційні процеси одержання, поширення, обробку інформації, її захист та сприяє дослідницькій діяльності студентів за спеціальностями та пізнання професії. Цифрові технології прискорюють інтеграційні процеси в світовому освітньому просторі та академічну мобільність студентів і науково-педагогічних працівників. Дистанційна модальність дає змогу майбутнім фахівцям географічно розширити вивчення реальних практик, виробничих ситуацій поза територією освітнього середовища університету, перебуваючи в аудиторіях. Завдання для закладів вищої освіти забезпечити якість цифрових послуг, які пропонуються і доступ студентів до них.

У наукових дослідженнях тенденцій розвитку освіти в контексті цифровізації суспільства означено важливу роль закладів вищої освіти у підготовці студентів до реалій майбутнього – постійних технологічних, економічних, соціальних змін. Освітні цілі акцентуються на формуванні у здобувачів вищої освіти не тільки фундаментальних знань і навичок, а й на розвиток інноваційного мислення (мислення вищого рівня), щоб вони були здатні розв'язувати найважливіші й складні професійні, соціальні, екологічні задачі та проблеми в майбутньому. Йдеться про четверту хвилю трансформації освіти «Education 4.0», характерними рисами якої є багатогранність, справедливість, інноваційність, невизначеність, ризик і гіпер-активність. Зокрема, Освіта 4.0 орієнтована на творче (інноваційне) освітнє середовище; навчання людини упродовж усього життя; персоналізоване навчання, в основі якого загальнолюдські і національні цінності [11].

Діяльність закладів вищої освіти України націлена на забезпечення якості вищої освіти в складних умовах воєнного стану. Організація освітнього процесу, створення освітнього середовища в українських закладах вищої освіти перебувають під впливом зовнішніх негативних чинників, наприклад, проблем із енергопостачанням, забезпеченням якісного інтернету, інформаційних засобів і програмного забезпечення тощо. У цих умовах керівництво і науково-педагогічні працівники закладі вищої освіти працюють над забезпеченням в освітньому середовищі міждисциплінарного та трансдисциплінарного викладання, підготовки студентів на основі дослідницької діяльності, відкритого освітнього простору на засадах гуманістичних цінностей; активної участі в наближенні перемоги та розбудові громадянського суспільства й економіки України.

Висновки: Трансформаційні процеси у вищій освіті України націлені на забезпечення її якості, зокрема створення інноваційного освітнього середовища, умови якого сприяли б реалізації мети освіти та формуванню людського капіталу для відновлення й розвитку держави. У нашому дослідженні

інноваційне освітнє середовище сучасних закладів вищої освіти розглядається як система підготовки студентів до навчання та професійного розвитку впродовж життя.

На основі теоретичного аналізу інформаційних джерел (наукових праць, офіційних сайтів державних установ, науковців і громадських освітніх організацій) нами уточнено структурні компоненти інноваційного освітнього середовища та визначено й охарактеризовано такі, як:

- ціннісний (передбачає формування культури освітнього середовища, що забезпечує виховання у здобувачів вищої освіти загальнолюдських і національних цінностей, визначає види комунікацій між студентами та викладачами, впливає на якість навчання, безпеку, комфорт і психологічний клімат в університеті);

- соціальний (визначає умови впливу освітнього середовища на здобувачів вищої освіти, що сприяють їх соціалізації, особистісному й професійному розвитку, формуванню соціальних зв'язків та їх використанню в навчальній, а в майбутньому – в професійній діяльності);

- інформаційно-технологічний (підготовка майбутніх фахівців до життя та здійснення професійної діяльності в умовах цифрового суспільства, забезпечення доступу до якісної інформації та інформаційних технологій, формування умінь створення, збору, збереження, захисту інформації та формування інформаційної культури).

Ці компоненти інноваційного освітнього середовища ми розглядаємо як такі, що сприяють: розумінню майбутніми фахівцями необхідності постійно навчатись і підвищувати професійну компетентність, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці та успішним в житті; мотивують здобувачів вищої освіти бути активними учасниками змін освітнього середовища університету, брати участь в навчальних дослідженнях і інноваційних проєктах; сприймати навчання в університеті як необхідний етап входження у професію.

Як особливість інноваційного освітнього середовища стратегія «навчання впродовж життя» дає змогу сформулювати основні цілі змін освітнього середовища та розробити систему заходів і умов, що забезпечать позитивне ставлення студентів до професії і навчання в умовах змін.

Слід наголосити, що насьогодні дослідження структурних компонентів інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти продовжуються. Перспективними є наукові розвідки з проблем створення інструментарію якості й безпеки освітнього середовища закладу вищої освіти, ролі професіоналізму й особистості викладача в інноваційному освітньому середовищі, критеріїв вимірювання культури, інноваційності та ефективності освітніх середовищ.

Література:

1. 5 перемог і 5 поразок економіки України після Революції гідності. Оцінка економіста. Радіо Свобода. Економіка. 27 липня 2018. <https://www.radiosvoboda.org/a/29393635.html>
2. Кремень, В.Г., Інноваційність як вимога часу. Товариство "Знання", 2020. <https://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu>
3. OECD "Environnements pédagogiques et pratiques novatrices", in Environnements pédagogiques et pratiques novatrices, OECD Publishing, Paris, 2014. <https://doi.org/10.1787/9789264203587-3-fr.7>.
4. Horash K., Trubacheva S., Dubrovina I., Martyniuk T & Martyniuk A The evaluation of the school innovative educational environment. Youth Voice Journal. Database right RJ4All Publications (maker) British Library Cataloguing in Publication Data, 2022. P. 16-28.
5. Bates T. Teaching in a Digital Age. Subtitle: Guidelines for designing teaching and learning, 2019. <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalage2>.
6. Освіта впродовж життя: чому важливо не зупинятись вчитись. Блог Світу Громад, 2020. <https://gameblog.woc.org.ua/osvita-vprodovzh-zhyttia/>
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .
8. Григораш О. Освітнє середовище закладу освіти: інноваційні стратегії розвитку. *Наукові інновації та передові технології*, 2024. Серія «Педагогіка» № 4(32), С. 906-915. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-906-915](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-906-915)
9. Strategie für Lebenslanges Lernen in der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, 2004. <https://www.uil.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2023/05/germany-strategie-fur-lebenslanges-lernen-in-der-bundesrepublik-deutschland.pdf>
10. Тюльпа Т. М. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2016. – 163 с.
11. Освіта 4.0 та її ключова роль у сталому розвитку. 2021. <https://forea.kpi.ua/osvita-4-0-ta-yiyi-klyuchova-rol-u-stalomu-rozvytku%EF%BF%BC/>

References:

1. 5 peremoh i 5 porazok ekonomiky Ukrainy pislia Revoliutsii hidnosti [5 victories and 5 defeats of the economy of Ukraine after the Revolution of Dignity.]. Otsinka ekonomista. Radio Svoboda. Ekonomika. 27 lypnia 2018. <https://www.radiosvoboda.org/a/29393635.html> [in Ukrainian].
2. Kremen, V.H., (2020). Innovatsiynist yak vymoha chasu [Innovation as a requirement of the time]. Tovarystvo "Znannya". <https://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu> [in Ukrainian].
3. OECD (2014), "Environnements pédagogiques et pratiques novatrices", in Environnements pédagogiques et pratiques novatrices, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264203587-3-fr> [in English].
4. Horash K., Trubacheva S., Dubrovina I., Martyniuk T & Martyniuk A. (2022). The evaluation of the school innovative educational environment. Youth Voice Journal. Database right RJ4All Publications (maker) British Library Cataloguing in Publication Data. P. 16-28. [in English].
5. Bates T. (2019). Teaching in a Digital Age. Subtitle: Guidelines for designing teaching and learning, <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalage2>. [in English].
6. Osvita vprodovzh zhyttia: chomu vazhlyvo ne zupyniatys vchytys [Lifelong learning: why it is important not to stop learning Lifelong learning: why it is important not to stop learning]. (2020). Bloh Svitru Hromad, <https://gameblog.woc.org.ua/osvita-vprodovzh-zhyttia/> [in Ukrainian].

7. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2017. № 38–39. St. 380. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

8. Hryhorash O. (2024). Osvitnie seredovyshe zakladu osvity: innovatsiini stratehii rozvytku [Educational environment of an educational institution: innovative development strategies]. Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii, Seriia «Pedahohika» № 4(32), S. 906-915. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-906-915](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-906-915) [in Ukrainian].

9. Strategie für Lebenslanges Lernen in der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, (2004). <https://www.uil.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2023/05/germany-strategie-fur-lebenslanges-lernen-in-der-bundesrepublik-deutschland.pdf> [in English].

10. Tiulpa T. M. (2016). Osnovy sotsializatsii osobystosti [Basics of personality socialization] : navch. posib. dlia studentiv VNZ Hlukhiv. nats. ped. un-t im. Oleksandra Dovzhenka. Hlukhiv : HNPU im. O. Dovzhenka,– 163 s. [in Ukrainian].

11. Osvita 4.0 ta yii kliuchova rol u stalomu rozvytku [Education 4.0 and its key role in sustainable development]. (2021). <https://forea.kpi.ua/osvita-4-0-ta-yiyi-klyuchova-rol-u-stalomu-rozvytku%EF%BF%BC/> [in Ukrainian].